

Pensionskassen for teknikum- og diplomingeniører
Att.: Direktionen
Østbanegade 135
2100 København Ø

28. maj 2018

Ref. LMK

J.nr. 6073-0033

Påbud om information til medlemmerne om udbetalingsprofiler for invalide- og alderspensionerne

FINANSTILSYNET
Århusgade 110
2100 København Ø

Tlf. 33 55 82 82
Fax 33 55 82 00
CVR-nr. 10 59 81 84
finanstilsynet@ftnet.dk
www.finanstilsynet.dk

Afgørelse

Finanstilsynet påbyder Pensionskassen for teknikum- og diplomingeniører (ISP) følgende i forhold til deres markedsrenteordning for at efterleve §§ 3 og 4 i bekendtgørelse om god skik for finansielle virksomheder:

ERHVERVSMINISTERIET

1. At tilrette sit medlemsmateriale, herunder prognoser, pensionsoversigter, hjemmeside, årsoversigter mv., så det tydeligt fremgår, at ISP har en strategi i forhold til udbetalingsprofilerne i de enkelte investeringsprofiler, dvs. en strategi for, om ydelserne skal være faldende eller stigende. Informationerne skal gøre det klart for medlemmerne hvad en faldende pensionsydelse konkret betyder, altså f.eks. i hvilket omfang den kan falde og over hvor lang tid
2. At tilrette sit medlemsmateriale specifikt omkring invalideydelserne. Både raske og invalidepensionister skal have oplyst, at invalideydelser ændrer sig, når levetidsforudsætninger og forudsætningerne for beregningsrente ændres. Det skal også fremgå, at invalideydelserne har samme risici for negativt afkast og ændrede levetidsforudsætninger som alderspensionerne, og at de bliver beregnet ud fra samme strategi om faldende eller stigende ydelser som aldersydelserne. Informationerne skal gøre det klart for medlemmerne hvad en faldende invalideydelse konkret betyder, altså f.eks. i hvilket omfang den kan falde og over hvor lang tid.

ISP skal inden tre måneder fra dato underrette Finanstilsynet om, hvordan påbuddene er efterlevet.

Baggrund

Pensionskassen for teknikum- og diplomingeniører (ISP) har i alt 12.181 medlemmer, hvoraf de 4.880 er pensionister. ISP har følgende pensionsordninger:

- Markedsrenteordningen, som alle nye medlemmer siden 2007 er oprettet i.
- Seniorordningen, som medlemmerne tidligere har kunnet vælge at flytte til fra en alder af 55 år, men hvortil tilgangen blev lukket i 2013.
- Gennemsnitsrenteordninger med garanterede grundlagsrenter mellem 1,25 og 4,25 pct., hvoraf hovedparten har grundlagsrenter mellem 3,25 og 4,25 pct. Tilgangen til Garantiordninger har været lukket siden den 1. januar 2007.

Markedsrenteordningen er ugaranteret, og medlemmerne bærer selv risikoen på alle elementer, dvs. afkast, levetidsforudsætninger, invalidehyppigheder og omkostninger. Medlemmerne kan vælge mellem tre investeringsprofiler – lav aktieandel, mellem aktieandel og høj aktieandel.

I Seniorordningen bærer medlemmerne også selv risikoen på afkast, levetidsforudsætninger, invalidehyppigheder og omkostninger. Dog er der her knyttet en ydelsesgaranti til renteelementet på 2 pct., sådan at ydelsen aldrig kan blive mindre end en ydelse opgjort med en rente på 2 pct. Pensionen under Seniorordningen har siden 2013 været sammensat af en garanteret grundpension og en ugaranteret tillægspension, hvor sidstnævnte altså indebærer, at medlemmerne selv bærer risikoen for de nævnte elementer.

Finanstilsynet modtog i juni 2017 en klage over en varslings fra ISP om, at de fremtidige pensionsudbetalinger i Markedsrenteordningen ville blive nedsat med 20-25 pct. Nedsættelsen skyldtes, at ISP nedsatte beregningsrenten og justerede dødelighedsforudsætningerne. Disse elementer danner grundlag for fastsættelsen af pensionsydelsen og dermed for størrelsen på udbetalingerne. Ændringerne ville træde i kraft den 1. juli 2017.

Klager havde benyttet sig af ISP's omvalgstilbud og valgt om fra den garanterede gennemsnitsrenteordning til Markedsrenteordningen året før.

Finanstilsynet bad på den baggrund ISP om at redegøre for, hvordan pensionskassen efterlevede god skik-reglerne i forbindelse med omvalget. Redegørelsen skulle indeholde pensionskassens overvejelser om nedsættelserne og om den information, som var tilgængelig for medlemmerne, både i omvalgssituationer og mere generelt med hensyn til risikoen for nedsættelser på grund af lavere afkast end forventet og ændringer i dødelighedsforudsætningerne.

Finanstilsynet bad også ISP redegøre for, hvilke overvejelser direktionen og bestyrelsen havde gjort sig om dødelighedsforudsætningerne, siden pensionskassen fik en risikooplysning i juli 2014 fra Finanstilsynet som led i en inspektion. Risikooplysningen anførte, at de dødelighedsforudsætninger, ISP brugte i grundlaget for fastsættelsen af pensionsydelse i forhold til pensionerne i markedsurentebestanden, "*medførte en ikke uvæsentlig risiko for nedsættelse af pensionerne.*"

ISP svarede Finanstilsynet i en redegørelse af 24. august 2017 og i en supplerende redegørelse af 3. november 2017. Finanstilsynet og ISP holdt desuden et møde med den 22. november 2017.

ISP's redegørelser

ISP har i perioden fra januar 2015 til november 2016 haft stående omvalg fra Garantiordningen og Seniorordningen til Markedsrenteordningen.

ISP nedsatte beregningsrenten for Seniorordningen til 3 pct. med virkning fra den 1. januar 2016, fordi ISP's forventninger til det fremtidige afkast lå under den daværende beregningsrente på 4,25 pct. I forbindelse med beslutningen drøftede bestyrelsen, om beregningsrenten burde sættes ned til 2 pct. Bestyrelsen holdt dog fast i de 3 pct., selvom denne rente fortsat var højere end forventningerne til det fremtidige afkast. Fastholdelse af en rente, der er højere end det forventede afkast, medfører, at udbetalingsprofilen for pensionsydelse må forventes at være faldende. Begrundelsen for beslutningen i bestyrelsen var da også, at medlemmerne ønsker faldende udbetalingsprofiler.

Det negative risikoresultat i juni 2016 medførte, at den ansvarshavende aktuar den 26. august orienterede direktionen og bestyrelsen om, at en større analyse af dødelighedsforudsætningerne ville blive igangsat. Første del af analysen, som vedrørte den observerede (faktiske) dødelighed, blev behandlet på bestyrelsesmødet den 7. december 2016. Bestyrelsen besluttede at ændre på forudsætningerne for den observerede dødelighed pr. 1. januar 2017. Den anden del af analysen, som vedrørte levetidsforbedringerne, var først klar til bestyrelsesmødet i marts 2017 og blev derfor først implementeret pr. 1. juli 2017. Effekten var en nedsættelse af de udbetalte pensioner og invalidepensioner.

Bestyrelsen blev af pensionskassen på et seminar i august 2016 oplyst om, at det forventede langsigtede afkast i Markedsrenteordningen lå lavere end beregningsrenten på 4,25 pct. Den 7. november 2016 behandlede bestyrelsen derfor en indstilling om at ændre beregningsrenten fra 4,25 pct. til 3,75 pct. Det betød også en nedsættelse af de udbetalte pensioner og invalidepensioner. Beregningsrenten ville fortsat være højere end det forventede afkast, hvilket ville give en udbetalingsprofil med faldende ydelser. Dette var

dog en bevidst strategi fra ISP's side, fordi medlemmerne, ifølge ISP, foretrækker en udbetalingsprofil med faldende ydelser. Ændringen blev implementeret sammen med levetidsforbedringerne pr. 1. juli 2017.

ISP har forklaret, at når de på medlemsmøder spørger medlemmerne, så ønsker disse en udbetalingsprofil, hvor pensionerne er størst i årene umiddelbart efter pensionering – altså faldende pensionsydelser.

Invalidepensionister

Ændringerne i beregningsrenten påvirkede også invalidepensionisterne i Senior- og Markedsrenteordningen. Det skyldes, at risikoen i afkast og for uventede levetidsforbedringer også påhviler medlemmerne efter tilkendelse af invalidepension, fordi fastsættelsen af invalideydelsen er knyttet sammen med den livsvarige alderspension. ISP har dog besluttet, at invalidepensionisterne ikke skal rammes af ændringerne i den gennemførte justering af dødelighedsforudsætningerne pr. 1. juli 2017. ISP har derfor indsat et reservetilskud på invalidepensionisternes ordninger, som svarer til ændringen i dødelighederne. På den måde kompenserer ISP invalidepensionisterne for det fald i ydelsen, som justeringen af dødelighederne gav anledning til.

Information til medlemmerne

ISP har redegjort for, at pensionskassen har oplyst medlemmerne om risiciene forbundet med afkast og ændringer i levetider med nedsættelser af pensionerne til følge. Dette er sket i diverse materialer.

I de pensionsoversigter, som medlemmer får ved indmeldelse eller ved henvendelse til ISP, står følgende formulering om de oplyste prognosetal:

"Prognosen er udarbejdet under den forudsætning, at det nugældende beregningsgrundlag ikke bliver ændret. Beregningsgrundlaget anvendes... til at bestemme størrelsen af løbende ydelser ved pensionering."

Prognoserne oplyser kun første års ydelse efter pensionering, og ikke hvordan ydelserne forventes at udvikle sig i de følgende år.

Når et medlem tilkendes invalidepension, får medlemmet en pensionsoversigt sammen med sit tilkendelsesbrev. Her beskrives beregningsgrundlaget i relation til ydelsen ved pensionering – ikke i relation til ydelsen ved invaliditet:

"Beregningsgrundlaget anvendes... til at bestemme størrelsen af løbende ydelser ved pensionering."

I tilkendelsesbrevet ved invaliditet oplyser ISP ydelsen som et specifikt kronebeløb med udløb pr. specifik fremtidig dato.

I et generelt udsendt orienteringsbrev fra maj 2015 står der i den sidste tredjedel af brevet:

"Der er ingen garantier i Markedsrenteordningen, så pensionen kan sættes ned."

I de personlige tilbudsbreve ved ønske om omvalg står der:

"I Markedsrenteordningen har du chance for et højt afkast på din pension. Du fravælger til gengæld din ydelsesgaranti, og du har derfor ikke nogen sikkerhed for en minimumspension. Derfor kan du risikere, at dine pensionsudbetalinger falder – også efter du er gået på pension. Det skyldes, at du påtager dig risikoen for at:

Den generelle levetid i befolkningen stiger, og pensionerne derfor skal udbetales over længere tid.

Afkastet på din pension kan falde"

I et brev til medlemmerne fra juli 2015 varsler ISP første gang medlemmerne i Seniorordningen om ændringen i beregningsrenten for dette produkt:

"Årsagen til ændringen er, at vi nedsætter den beregningsrente, som vi bruger, når vi beregner størrelsen på din pension, fordi vi forventer, at afkastet i Seniorordningen fremover bliver lavere end den nuværende beregningsrente på 4,25%..... Du må samtidig forvente, at din pension fremover bliver sat yderligere ned."

ISP følger op med et brev til pensionisterne oktober 2015:

"Beregningsrenten, der er et udtryk for et afkast, der gives forlods, kan blive sat yderligere ned fremover, hvilket vil give yderligere nedsættelse i din pension."

...

"Du har mulighed for at skifte til Markedsrenteordningen."

Julebrevet fra december 2016 til medlemmerne oplyser om nedsættelsen af beregningsrenten samme år for Seniorordningen og den kommende ændring på beregningsrenten for Markedsrenteordningen under overskriften "ISP nedsætter beregningsrenten":

"Det medfører, at pensionerne falder, både for dem, som er gået på pension og dem, som ikke er gået på pension. Til gengæld falder også risikoen for, at ISP fremadrettet må nedsætte pensionen ved den årlige regulering 1. januar, om end der stadig vil være en vis risiko."

I april 2017 sender ISP varslingsbreve til medlemmer i Seniorordningen om de ændrede levetidsforudsætninger og til medlemmerne i Markedsrenteordningen om både ændring af levetidsforudsætninger og nedsættelse af beregningsrenten. I brevet til de pensionerede medlemmer i Markedsrenteordningen står der under overskriften "Beregningsrenten bliver sat ned":

"Derfor er ISP's forventninger til et gennemsnitligt afkast lavere end de 4,25 pct. efter PAL, som vi p.t. anvender, når vi beregner størrelsen af din forventede pension. Det betyder, at ISP forventer en nedregulering af pensionerne stort set hvert år. For at imødegå denne risiko, nedsætter vi beregningsrenten til 3,75 pct. efter PAL. Det betyder fremadrettet en mindre sandsynlighed for en nedsættelse af pensionerne som følge af det faktiske afkast."

På et møde med Finanstilsynet i november 2017 gentog ISP, at det er deres klare opfattelse, at medlemmerne er fuldt ud bevidste om risiciene i Markedsrenteordningen, og at de faldende ydelsesprofiler er et medlemsønske.

Desuden anfører ISP, at pensionskassen kun modtog en risikooplysning vedrørende dødelighedsgrundlaget i 2014 – ikke påbud om at ændre det. ISP mener derfor ikke, at pensionskassen har handlet i strid med Finanstilsynets gældende regler.

Høring

Finanstilsynet sendte ISP et udkast til påbud, og ISP sendte høringssvar den 26. februar 2018 til Finanstilsynet.

I høringssvaret tog ISP Finanstilsynets påbud til efterretning, men havde nogle bemærkninger til beskrivelsen af fakta. Disse er i et vist omfang imødekommet.

ISP fandt desuden ikke, at afsnittene om dødelighedsforudsætninger og levetidsforbedringer historisk set i pensionskassen er relevante for fremførelse og forståelsen af sagen.

ISP påpegede også, at oplysningen i udkastet om, at pensionskassen havde informeret Finanstilsynet om, at medlemmerne selv ønsker faldende profiler, men ikke havde kunnet fremlægge materiale til at understøtte dette, alene baserer sig på mundtlig dialog fra mødet mellem Finanstilsynet og ISP.

Retligt grundlag

En finansiel virksomhed skal handle redeligt og loyalt overfor sine kunder. Det følger af § 3 i bekendtgørelse nr. 330 af 7. april 2016 om god skik for finansielle virksomheder.

En finansiel virksomhed må desuden ikke bruge vildledende eller urigtige angivelser eller udelade væsentlige informationer, hvis dette er egnet til mærkbart at forvirre kundernes økonomiske adfærd på markedet.

Det følger af § 4.

Det er dermed ikke et krav, at der rent faktisk sker en forvridning af den økonomiske adfærd. Det er tilstrækkeligt, at en oplysning eller udeladelse af information ville kunne medføre, at en gennemsnitlig forbruger træffer en transaktionsbeslutning, som denne ellers ikke ville have truffet.

Vurdering

Finanstilsynet vurderer, at bestyrelse og direktion i ISP siden risikooplysningen i juli 2014 var eller burde være bekendt med, at pensionskassens dødelighedsgrundlag medførte faldende udbetalingsprofiler, fordi pensionskassen havde valgt ikke at indregne levetidsforbedringer i grundlaget for fastsættelsen af pensionsydelse. Til trods herfor har medlemskommunikationen ikke afspejlet dette.

Det faktum, at ISP i 2014 modtog en risikooplysning om, at der var risiko for, at ydelserne skulle nedsættes som følge af uforsigtige dødelighedsforudsætninger, og ikke et påbud om at ændre levetidsforudsætningerne, ændrer ikke på, at det er ISP's ansvar at handle redeligt og loyalt overfor sine kunder.

Tilsvarende har ISP både før og efter nedsættelsen af beregningsrenten 1. juli 2017 haft faldende profiler, idet begge beregningsrenter ligger over pensionskassens egne forudsætninger til afkastet.

ISP har, trods opfordring hertil efter modtagelse af pensionskassens høringssvar, ikke kunnet dokumentere sine oplysninger om, at medlemmerne selv ønsker faldende profiler. Dette kunne eksempelvis være sket ved, at ISP havde fremlagt dokumentation for, at udbetalingsprofiler har været behandlet af pensionskassens generalforsamlinger eller på anden måde har været omtalt for medlemmerne. ISP har heller ikke fremlagt eksempelvis pensionsoversigter eller breve til medlemmerne, som godtgør, at medlemmerne har været rådgivet om de faldende profiler.

Tværtimod har ISP bl.a. i april 2017 i forbindelse med nedsættelsen af beregningsrenten anført overfor kunderne, at ændringen gør, at risikoen falder for, at ISP fremadrettet må nedsætte pensionen ved den årlige regulering 1. januar.

Hertil kommer, at medlemmerne ved prognoser kun præsenteres for første års ydelse efter pensionering. De er altså ikke informeret om, hvad der sker

med ydelsen efter første års udbetaling – og dermed heller ikke om, at pensionskassen følger en strategi med faldende eller stigende udbetalinger.

Finanstilsynet vurderer, at et medlem, der overvejer at tage imod et tilbud om omvalg, ikke kan træffe beslutning uden omfattende information om sin kommende udbetalingsprofil. Det gælder f.eks. information om faldende eller stigende udbetalingsprofil, og hvad en faldende pensionsydelse konkret betyder, altså f.eks. i hvilket omfang den falder og over hvor lang tid. Informationsmaterialet har ikke indeholdt disse oplysninger.

Endelig oplyser tilkendelsesbrevene til invalidepensionisterne intet om, at den tilkendte invaliditetsydelse kan ændre sig afhængigt af afkast og dødelighedsforudsætninger.

Finanstilsynet mener, at ISP's informationsmateriale er mangelfuldt og vildledende, fordi det udelader væsentlige informationer og derfor er egnet til mærkbart at forvirre kundernes økonomiske adfærd. ISP's informationsmateriale er dermed ikke i overensstemmelse med §§ 3 og 4 i bekendtgørelse om god skik for finansielle virksomheder.

Klagevejledning

Finanstilsynets afgørelse kan, senest fire uger efter, at den er modtaget, indbringes for Erhvervsankenævnet pr. e-mail til adressen ean@naevnenes-hus.dk eller pr. post til Erhvervsankenævnet, Toldboden 2, 8800 Viborg, tlf. 72 40 56 00. Det følger af § 372, stk. 1, i lov om finansiell virksomhed

Det er forbundet med et gebyr på 4.000 kr. at klage til Erhvervsankenævnet. Det følger af § 7 i bekendtgørelse om Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn. Ved klager over forhold, der ikke vedrører klagerens aktuelle eller fremtidige erhvervsforhold, er gebyret dog 2.000 kr. Efter § 15, stk. 4, i nævnte bekendtgørelse kan nævnet eller formanden på dets vegne træffe bestemmelse om hel eller delvis tilbagebetaling af det indbetalte gebyr, hvis klageren får helt eller delvist medhold. Gebyret tilbagebetales, hvis klagen afvises.

Offentliggørelse

Det følger af § 354 a, stk. 1, 1. pkt. i lov om finansiell virksomhed, at afgørelser truffet af Finanstilsynets bestyrelse offentliggøres med angivelse af virksomhedens navn, jf. dog § 354 a, stk. 4, i lov om finansiell virksomhed.

Finanstilsynet finder ikke, at nogle af de nævnte hensyn i stk. 4 vedr. offentliggørelse med angivelse af navn finder anvendelse i denne sag. Afgørelsen vil derfor blive offentliggjort i sin helhed på Finanstilsynets hjemmeside.

Finanstilsynet pålægger desuden ISP at offentliggøre oplysningerne på sin hjemmeside senest tre hverdage efter, at virksomheden har modtaget underretning om reaktionen, jf. § 354 a, stk. 1, 2. pkt., i lov om finansiel virksomhed. ISP skal i øvrigt overholde kravene til offentliggørelse, som de fremgår af § 354 a, stk. 1, 3.-5. pkt., i lov om finansiel virksomhed.

Beslutning om offentliggørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.